

Kildepakke 4

Lærervejledning:

Krigen kommer!

Lærervejledning:

Krigen kommer!

Hvad er det formålet, at eleverne skal lære noget om?

Denne kildepakke handler om de forberedelser den danske stat gjorde under Den Kolde Krig for at beskytte civilbefolkningen i tilfælde af krig, og om befolkningens tanker og forberedelser. Kildepakken kan være god at starte med, hvis I skal arbejde mere med kilder, da den introducerer nogle grundlæggende forhold under Den Kolde Krig. I kan bruge kildepakken til at tale om frygt.

De to foldere "Hvis krigen kommer"/"Om kriget kommer" er uddelt til hele hhv. den danske og svenske befolkning. Teksterne er i denne kildepakke er fremlagt som korte uddrag, men kan læses i deres helhed på rokk.dk. Kilderne kan bruges til at tale om hvad befolkningen fik at vide om truslen og om det var hensigtsmæssigt at give de oplysninger. Sammenlign gerne de to i forhold til truslen i 1960'erne og i dag.

Kildepakken understøtter følgende færdigheds- og vidensmål i de Fælles mål for Historiefaget

Eleven kan forklare historiske forandrings påvirkning af samfund lokalt, regionalt og globalt.

Eleven kan udarbejde løsningsforslag på historiske problemstillinger med afsæt i udvalgte kilder.

Eleven kan målrettet læse historiske kilder og sprogligt nuanceret udtrykke sig mundtligt og skriftligt om historiske problemstillinger.

Arbejd videre med kildepakkens tema

På hjemmesiden finder du en række temaer, som kildepakkerne lægger sig op ad. I kan derfor grave jer længere ned i kildepakkens tema, læse mere om historierne og stederne og finde flere kilder til det, der lige optager jer mest. I kan også benytte jer af et af de andre undervisnings-tilbud om Rødovre og Den Kolde Krig, som I finder på hjemmesiden www.rokk.dk.

Er I nysgerrige på, om den hemmelige tunnel eksisterer i virkeligheden, er I meget velkomne til at besøge Ejbybunkeren og undersøge sagen med egne øjne.

Baggrund

Under den kolde krig frygtede både staten og civilbefolkningen en mulig atomkrig. Befolkningen reagerede forskelligt på truslen. Nogle gik ind i fredsbevægelsen for helt at stoppe atomvåben. Andre gik ind i civilforsvaret for at planlægge og forberede, hvordan de kunne hjælpe, hvis bomben faldt.

Civilforsvaret i Rødovre

Civilforsvaret er en del af Danmarks "Totalforsvar", bestående af det militære forsvar, herunder hjemmeværnet, politiet og civilforsvaret/det civile beredskab/redningsberedskabet (herefter kaldet civilforsvaret). Civilforsvaret blev oprettet i 1949 som efterfølger til Statens Civile Luftværn, og har en statslig del, der dækker hele Danmark, samt en kommunal del. Civilforsvaret adskiller sig fra resten af Totalforsvaret ved ikke at bære våben. Deres formål er først og fremmest at holde civilsamfundet så vidt muligt kørende i tilfælde af krig eller en større krise.

Personalet i det lokale civilforsvar bestod dels af kommunalt personale og dels af frivillige, der blev uddannet i forskellige tjenestegrene som socialtjeneste (der tog sig af indkvartering af evakuerede, bespisning og førstehjælp) brandtjeneste, rednings- og rydningstjeneste, teknisk tjeneste (der tog sig af at holde al teknisk infrastruktur kørende), signaltjeneste (der sørgede for kommunikationen) og senere også en ABC-tjeneste (der skulle holde styr på evt. forurening fra Atomar-, Biologisk- eller Kemisk (C) krigsførelse). Civilforsvaret ville i tilfælde af krig også kunne trække på de villaværn og bedriftsværn, der skulle oprettes i boligområder/erhverv med et vist antal medarbejdere/beboere. Civilforsvaret i Rødovre blev ledet fra teknisk forvaltning. Kommunens Stadsarkitekt Børge Lorentzen og senere Stadsingeniør, Niels Fosdal har derfor i mange år også fungeret som chef for civilforsvaret.

Allerede i 1950, året efter civilforsvarets oprettelse, fik Rødovre Sognekommune sin egen civilforsvarskolonne, der hørte under civilforsvaret for Storkøbenhavn. Til denne blev der oprettet en kommandocentral under Islev Bio (bygget i 1951) på Slotsherrensvej 228, hvor chefen for civilforsvaret, tjenestegrene og borgmesteren skulle styre indsatsen i tilfælde af krig. Også skolerne spillede en rolle i civilforsvarets planlægning. Tinderhøj Skole var planlagt at bruge til kommandostation og Rødovre Skole som socialstation – med førstehjælp og indkvartering. Senere, da det nye bibliotek blev bygget overfor rådhuset, valgte man at få bygget en moderne kommandocentral-bunker i bibliotekets kælder. Denne blev rømmet af civilforsvaret i 2006.

Rødovres civilforsvar havde en særlig rolle i beredskabsplanerne som en del af Storkøbenhavns civilforsvar. Udover at tage sig af sine egne borgere, var der planer for, at Rødovre sammen med andre kommuner, der omkranser København, skulle modtage op til 90.000 flygtninge indefra København i tilfælde af bombing. Disse flygtninge skulle samles på modtagestationer og derfra sendes videre til skolerne, hvor de skulle indkvarteres midlertidigt, indtil det var muligt at få dem indkvarteret hos familier i Rødovre. Til indkvarteringen – og andre beredskabsformål – lå der materiale i store mængder på lager på Tostedgaard, der hvor genbrugsstationen ligger i dag. Der var tænkt på selv de mindste detaljer, som babytøj, sutter og krybber, toiletter, pinde, snor, gardiner og meget, meget mere.

I 1950'erne afholdt Rødovres civilforsvar 2 store øvelser, hvor de fik lov til at nedbrænde huse, der alligevel skulle rives ned. Den første var i 1952, og var primært en brandøvelse. Den anden i 1956 var en stort anlagt øvelse sammen med en civilforsvarskolonne fra Næstved. Scenariet var, at fremmede styrker havde besat Sydsjælland. De havde tilkæmpet sig luftherredømmet over hele Sjælland og havde beskudt København og omegn med raketter. Rødovres civilforsvar var engageret i flere redningsaktioner, og da fjendens medløbere, de såkaldte femtekolonnefolk, satte ild til en kommandopost, der var indrettet i et gammelt hus på Islevdalvej 209, måtte man hente hjælp udefra til brandslukningen.

Det var altid svært at få nok frivilligt mandskab til civilforsvaret, og der blev i løbet af Den Kolde Krig afholdt adskillige medlems-hverve-kampagner. I opgørelserne over det frivillige mandskab mangler der i hele perioden konsekvent mandskab. Dette var dog ikke unormalt for de lokale civilforsvar, da mandskabsbehovet var meget stort.

Fredsbevægelser: Rødovre Fredskomité

I sommeren 1950 blev Rødovre Fredskomité oprettet efter et fredsmøde på Damhuskroen. Komitén var den lokale afdeling af den verdensomspændende Verdensfredsrådet (World Peace Council). Verdensfredsrådet havde året inden udsendt den såkaldte Stockholms-appel, der krævede et forbud mod atomvåben.

Da Rødovre Fredskomité indrykkede en opfordring til at skrive under på Stockholm-appellen i Rødovre Avis, fik de en hård medfart. Avisens redaktør Hans Kongsø skrev en skarp kommentar, bl.a. om, at det efter "... offentlige Tilkendegivelser fra russisk Side tydeligt og klart er afsløret, at Underskriverne på Appellen i Virkeligheden forpligter sig til ren og skær Femte Kolonne-Virksomhed imod deres eget Folk og Fædreland."

Det var ikke kun redaktør Kongsø i Rødovre, der var efter Verdensfredsrådet og Stockholm-appellen. Med undtagelse af det kommunistiske dagblad Land og Folk var langt det meste af den danske presse imod.

Verdensfredsrådet var en kommunistisk frontorganisation, dvs. en dækorganisation, der i virkeligheden blev styret fra Sovjetunionen. Sovjetunionen havde først lige fået atomvåben-teknologien og et forbud mod A-våben ville have været en klar fordel for østblokken på dette tidspunkt

Rødovre Fredskomite var aktiv i Rødovre Avis med indkaldelser til fredsmøder og demonstrationer mod Vesttysklands genoprustning og indlemmelse i NATO i den første halvdel af 1950'erne.

Efter den sovjetiske invasion af Ungarn i 1956 faldt tilslutningen til den kommunistisk styrede del af fredsbevægelsen markant. Det gjaldt tilsyneladende også i Rødovre, hvor man ikke hører mere til den fredskomiteen i de lokale avisspalter.

Kampagnen mod Atomvåben – Atomarchen gennem Rødovre

Det brede folkelige gennembrud for fredsbevægelsen kom i 1960'erne. I 1960 modtog den danske hær Honest John- og Nike-raketter som en del af den amerikanske våbenhjælp. Nike-raketterne blev opstillet i Københavns Luftforsvar, der blev styret fra Ejbybunkeren på Vestvolden. Raketterne blev leveret med konventionelle sprængladninger, men kunne også bruges med atomsprænghoveder.

Opstillingen af Nike-raketterne medvirkede til dannelsen af Kampagnen mod Atomvåben. Kampagnen organiserede en tredages protestmarch mellem Holbæk, hvor Honest John-raketterne stod, og København i oktober 1960. Atommarchens sidste etape gik gennem Rødovre.

Rødovre Avis fortalte, at demonstrationsoptøget på Roskildevej – i tre kolonner - rakte "fra Tårnvej omtrent til Damhussøen", dvs en strækning på godt en kilometer, og vurderede, at der var op imod 4000 deltagere. Ved Damhus Tivoli holdt demonstranterne et par timer rast, inden de fortsatte mod Københavns Rådhusplads.

Atomprotestmarcherne blev gentaget i de følgende år, indtil Kampagnen mod Atomvåben nåede sit mål. Ved valget i 1964 erklærede samtlige folketingets partier sig som modstanderne af Atomvåben på dansk grund i fredstid. Tre år senere blev Kampagnen mod Atomvåben nedlagt.

Vietnamkrigen

I slutningen af 1960'erne var det især Vietnamkrigen, der optog fredsbevægelsen. I Rødovre blev der oprettet en lokal Vietnam-komite. Komiteens medlemmer var bl.a. med til en stor demonstration ved den amerikanske ambassade i 1967, der endte med voldsomme sammenstød mellem politi og demonstranter.

Hjemme i Rødovre gik det mere fredeligt for sig. I 1968 samlede Røde Kors ind i Rødovre Centrum og der blev afholdt "beatballer" i kommunens ungdomsklubber og spillet "Folk og Røvere i Kardemommeby" på Skolen ved Milestedet til fordel for Vietnams børn.

Københavns vigtigste bombemål

Den 7. december 1968 arrangerede Venstresocialisterne en helt lokal demonstration i Rødovre. Den forgik ved Vestvolden på Jyllingevej og var rettet mod "Det vigtigste bombemål i København", dvs. Raketoperationscentralen i Ejbybunkeren.

Til demonstrationen havde VS fået lavet en folder, der desværre ikke er bevaret. (Hvis nogen ligger inde med et eksemplar tager Lokalhistorisk Samling og Oplevelsescenteret i mod med kys hånd)

Ifølge Rødovre Avis viste folderen, hvad der ville ske, hvis Ejbybunkeren blev ramt af 20 kilotons atombombe. Dvs. svarende til den, der blev kastet over Nagasaki i 1945. Folderen havde et kort med tre cirkler omkring bunkeren:

"I den inderste vil alle huse styrte og personerne få tredjegradsforbrændinger. I den mellemste cirkel vil husene også styrte, medens personerne får alvorligere forbrændinger, og i den yderste cirkel – der i øvrigt omslutter hele Rødovre vil boligerne måske "blot" blive raseret af brand, medens personerne kan "nøjes" med at få brandsår efter radioaktivitet."

I december-kulden samlede demonstrationen ikke ret mange tilhængere. I Rødovre Avis førte den til gengæld de en ret langstrakt diskussion mellem modstanderne og tilhængere, der imidlertid kom til at handle mere om hjemmeforsvaret og NATO, end om bunkeren som bombemål.

Ejbybunkeren blev nedlagt som Operationscentral for Københavns Luftforsvar i 1971.

Rødovre, Unge og Kvinder for Fred

Efter nogle år med afspænding mellem blokkene blev forholdet værre igen i 1979, hvor NATO vedtog den såkaldte dobbeltbeslutning: Hvis ikke Øst-blokken gik med til at reducere antallet af SS-20-raketter, som var blevet opstillet i sidste halvdel af 1970'erne, ville NATO-opstille 572 atombevæbnede raketter i Centraleuropa. Overalt i Vesteuropa første dobbeltbeslutningen til stor aktivitet i fredsbevægelsen. Også i Rødovre

I 1981 blev der oprettet en lokalafdeling af Kvinder for Fred. Året efter blev Rødovre for Fred oprettet. Af et par omgange blev der også oprettet en lokalafdeling af Unge for Fred i Rødovre, der kaldte sig "Frederik", De unge i "Frederik" lavede happenings på skolerne iklædt militæruniformer og med trægeværer og tog til kommunalbestyrelsesmøde med bannere og løbesedler.

Rødovre for Fred afholdte månedlige møder på Rødovregård og var indsamlede bl.a. underskrifter til Landskampagnen Stop Atomvåben. Underskrifterne blev bragt som en helsides annonce i Den ny Rødovre avis den 23. marts 1983.

Rødovre som Atomvåbenfri Zone

Et af de vigtigste krav for den danske fredsbevægelse i 1980'erne var, at Norden skulle erklæres som atomvåbenfri zone.

Som en del af det forsøgte de lokale fredsgrupper at få kommunalbestyrelsen til at erklære Rødovre som Atomvåbenfrizonen. Det blev dog afvist af borgmesteren med henvisningen til at spørgsmålet om atomvåben var udenrigs- og sikkerhedspolitik, som kommunen ikke skulle beskæftige sig med.

Forslag til aktiviteter:

- Lav jeres egen nødpakke med mad og genstande, I ville tage med i beskyttelsesrum i dag – brug evt. Folderne "Hvis krigen kommer" fra 1962 og "Om kriget kommer" fra 2018 som udgangspunkt. Tal om, hvad I ikke ville kunne undvære, hvis I skulle sidde i en kælder i flere dage.
- Brug den lille artikel som udgangspunkt for at lave en "beskyttelsesrumsmiddag".